

Naša Moč

Glasilo slovenskega delavstva

Uredništvo in uprav-
ništvo v Ljubljani,
Katoliška tiskarna

Oglasi se sprejemajo
po dogovoru.

Štev. 48.

V Ljubljani, 26. oktobra 1917.

Leto XII.

Poziv.

Ljubljenca slovenskega naroda, dr. Janeza Ev. Kreka, nam je vzela nemila smrt; njegovih idej pa ne vzame nobena smrt, ne zatara nobena sovražna sila. Po čemer so hrepeneli že v davnih časih najplemenitejši rodoljubi, kar so pripravljali najbistrejši duhovi, kar je nezavedno tlelo v vseh slovenskih srcih, to je vzplamtelo zadnje dni v mogočen kres, ki je ožaril ves slovanski jug, kres, zažgan od ognjeverite Krekove besede, ki je vtelesila v silnem duhu spočeto idejo svobodne jugoslovanske države pod habsburškim žezlom. Ta ideja živi in gori v vseh slovenskih srcih, kar jih ni še okužil hlapčevski duh, kar jih ni še pohujšala sebična zavist.

Po načelih krščanske vere, da so ljudje vsi bratje, vsi enakopravni, da je sužnost Bogu in poštenim ljudem zoprna, je zahteval veliki rajnik tudi za svoje rojake svobodo in enakopravnost. Kaj čuda, da je ta tako pravična, tako krščanska, tako človeška zahteva hipoma prešinila vsa slovenska srca, na mah zedinila in združila vse slovenske stranke! Misli in želje vseh Slovencev je izrekla Krekova beseda, in Krek je postal vseh Slovencev klicar in zaščitnik in vodja.

Vse svoje velike dušne in telesne moči je posvetil ta veliki mož ljubljani domovini; zanjo je naposled dal svoje življenje. In Slovenci so to spoznali; dokaz je bridka žalost po vseh krajih, koder biva slovenski rod, dokaz veličastni pogreb. Spomin Krekov bo živel v slovenskih srcih vekomaj. To pa ni zadosti. Veliki rajnik je ljubil svoje rojake ne samo v srcu; delal in trpel je zanje vse žive dni. Bolj kot njegovemu spominu je treba Krekovega spomenika Slovincem, da vsaj nekoliko izkažejo v dejanju svojo hvaležnost, da poplačajo nekoliko svojega dolga svojemu dobrotniku. Treba je spomenika v dokaz, da znajo Slovenci častiti svoje velike može, da bodo vedeli pozni rodovi, komu so hvalo dolžni za svojo rešitev, da bo imela mla-

dina pred očmi zgled, kako se pridobiva vsega naroda hvaležnost in ljubezen.

Podpisani odbor si je postavil nalogo poskrbeti, da se dvigne v beli Ljubljani dostojen spomenik dr. Kreku, in z zaupno prošnjo se obrača do vseh Slovencev in tudi do drugih Slovanov, ki so poznali, ki so čislali in ljubili rajnika, da prispevajo po svojih močeh v dosego blagega namena, da se počasti spomin velikega moža.

V Ljubljani, 20. oktobra 1917.

ODBOR ZA KREKOV SPOMENIK:

Dr. A. Korošec,
načelnik »Jugoslovanskega kluba«,
častni predsednik.

Dr. Fr. Detela,
vladni svetnik,
predsednik.

Dr. Ivan Tavčar,
župan ljubljanski,
podpredsednik.

Dr. Fr. Jež,
tajnik.

Ignacij Zaplotnik,
blagajnik.

Anton Kristan, Bogumil Remec, Oton
Župančič, Rihard Jakopič, Mihael Moškerc,
odborniki.

× × ×

Darove sprejema tudi naš list.

Evangelist.

Presvitli ljubljanski knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič so na sožalnici strokovnih organizacij slovenske katoliške delavske demokracije v ljubljanski tobačni tovarni (glej prejšnjo številko našega lista) odgovorili takole:

V Ljubljani, 15. X. 1917.

Spoštovane družabnice!

Prav ganila me je Vaša globoka hvaležnost do pokojnega g. Kreka, ki je delavke v tobačni tovarni poiskal, poučeval, združil in moralno tako povzdignil, da uživate povsod spoštovanje.

Bog daj vsem veliki dar stanovitnosti do konca!

Ali bomo mogli dobiti kakega gospoda, ki bi živel, delal in trpel edino le za delavce in delavke? Morda po vojski?

Vsem pozdrav in blagoslov!

Udani

† Anton Bonaventura, škof.

× × ×

Rajni Evangelist! Če bi ti bral tole pismo presvitlega vladike ljubljanskega, katerega si tako spoštoval in cenil in ljubil, kako bi bil svojemu višjemu pastirju hvaležen! V rajskih višavah v korih angelov se gotovo raduješ, ker presvitli ljubljanski vladika ljubi delavce in delavke: reveže, osirotele; ki si nas zapustil ti, Evangelist, naš oče, kakor smo ti rekli ves čas, odkar si rodil slovensko katoliško delavsko demokracijo. Pota Previdnosti so čudovita, saj Evangelist, ti si nisi želel posvetne časti in slave. Bežal si pred njo, umikal si se ji; ako si le mogel »Rajni ljubljanski vladika preblagi kardinal dr. Jakob Missia je bil tisti, ki me je poslal na Dunaj. Zelo zadovoljen sem živel v semenišču. Saj sem kot dijak na gimnaziji poznal revščino. Mati vdova po pokojnem očetu učitelju so sebe in nas otroke s svojo branjarijo v Selcih v starem Štoku pošteno preživeli. Mene so imeli zelo radi; z milo besedo so me radi pograjali. Prišli so pome, kadar so napočile počitnice. Pri Figovcu so me z jetrcami pogostili. Sam sem šel enkrat kot dijak domov v Selce iz Ljubljane: škornje čez ramo in hajdi domov. Skrbni sem mladi fantič napravil rajnemu očetu in materi, ko so rajni oče še v Komendi učili. Oče in mati sta šla v Kamnik na semenj; mene so pustili doma. Dolgočasil sem se. Zaklenili so me, a puhnil sem skozi okno in tekel v Kamnik za njima. Nisem ju našel v tem za me takrat tako velikem vrvenju. Tekel sem nazaj domov. Zelo so bili v skrbeh za me. . . V »cajgasti« obleki sem hodil še v višjo gimnazijo. V »lemenatu«, tam sem bil popolnoma preskrbljen in — nisem več stradal. Nikdar nisem umeval, zakaj da je ta ali oni tovariš zabavljaj čez hrano, saj je bila tako dobra, gosposka! Kaj češ, prijatelj, to je tradicija. Nagajal sem rad »modrim« svojim tovarišem. Rajni prelat dr. Kulavic, takratni ravnatelj ljubljanskega semenišča, me je

imel zelo rad, dasi mu je moja živahnost dala večkrat povod, da me je pograjal. Moj »cilinder« ni bil kdosi gavedi kako lep. Rajnik je to zapazil, ko smo se vračali z izprehoda domov. Prišel je v sobo k meni. Jezil se je nad mojim cilindrom, ga vzel v roko in ga metal sem in tja, pa mi pripovedoval, kar sem sam vedel, da ni čisto nič lep. Mirno sem ga pobral rekoč: »Zdaj je pa še grši.« Dr. Kulavic ni mogel več ohraniti svoje »direktorske« resnosti; pričel se je smejati, segel je v žep, mi dal bankovec in rekel: »Nate, pa si kupite nov cilinder.« Evangelist se je, kadar je bil dobre volje, zelo rad spominjal semenišča in časov, ko je sam študiral bogoslovje. Njegovi takratni tovariši, ki še žive, pisatelj Peter Bohinec je bil, če se ne motim, tudi med njimi, bodo gotovo zbrali svoje spomine o Evangelistu v semenišču. Pisatelj Bohinec je nekoč pripovedoval, da so imeli takrat v semenišču dve struji. Kresanje veleumov takrat zbranih v ljubljanskem semenišču bo gotovo tudi nas zanimalo.

»Rajni kardinal Missia so me, ko sem že bil kaplan, poklicali k sebi. Povedali so mi, da bom šel na Dunaj študirat za doktorja bogoslovja. Pripovedoval sem, ugovarjal, branil se, kar sem se mogel, češ, saj nisem za to. Od nekdaj sem si želel, da postanem župnik pri Sv. Lenartu in da tudi tam umrjem. Mirno so me poslušali; niso me prekinili. Mislil sem že, da sem »prehavptal«; končal sem. Mirno so rekli in rabsodili: »Šli boste!« Šel sem. Kadar so prišli na Dunaj, so me obiskali, se razgovarjali z menoj; se zanimali za vse. Spretno so mi stisnili vselej nekaj v roko v priboljšek tako, da ni vedela levica za to, kar je dala desnica. Zahvali so se znali vselej izogniti.« Evangelista je priporočil rajnemu kardinalu dr. Missiu rajni prelat dr. Kulavic. — To je pripovedoval rajni Evangelist na poti za progo državne železnice. Od nekega shoda ali sestanka, ne vem, kaj je že bilo, je vodila pot od Št. Vida v Ljubljano. Poleg gorenjske železnice je Evangelist zelo rad hodil: »Peš sem jo tu večkrat

kot študent mahal iz Ljubljane v Selce.« Čula sva, da zvone ljubljanski zvonovi. Odkril se je in tiho pomolil. »Zdaj je pogreb prelata dr. Kulavca. Rad me je imel. Ne morem za njegovim pogrebom; no, saj ve, da za pogrebi ne hodim.« Ni hodil. Mehko Evangelistovo srce ni moglo prenašati solza. Kadar je pa začul mrtvaški zvonec, vselej je hitro sklenil roki in pomolil za pokoj duše rajnega neznanca, neznanke.

Evangelist ni nosil nikoli ure; izpoznal se je na čas prav dobro tudi brez nje. Prelat Kulavic mu je volil v testamentu kar dve. O, kako se je Evangelist smehljajal, ko je pripovedoval, kako lepo se ga je rajni prelat dr. Kulavic še spominjal v svoji zadnji volji.

× × ×

Evangelist je predaval nekoč v S. K. S. Z. Takrat smo bivali v »Unionu«. In navdušeno je govoril o čudovitih potih Previdnosti. »Ves naš pokret na Slovenskem so vodili škofje, ki jih je navdahnil Bog; saj so nasledniki apostolov. Stranka, delavska organizacija, združna organizacija itd., vse to je izšlo in stoji po zaslugah rajnega kardinala dr. Missia, našega sedanjega ljudskega knezoškofa Antona Bonaventura. Razpalil se je nenavadno, ognjevit; žarele so mu njegove krasne oči, bliskale strele, ko je to govoril. Takih njegovih nastopov človek nikdar ne pozabi: le Evangelist je znal tako! V svojih predavanjih je večkrat zelo rad povedal, kako neprijetno z drugimi oblastniki dobro so živeli podaniki cerkvenih oblasti v fevdalni dobi. Opozarjal je pa posebno rad na Škofjo Loko in na prislovico: »da pod krivo palico se dobro živi.«

× × ×

»Kako ste prišli do tega, da ste ustanovili organizacijo slovenskega katoliškega delavstva?« »To reč sem tuhtal že na Dunaju. Proučavati sem pričel družabna vprašanja, ko sem študiral na vseučilišču. V roko sem dobil knjigo, ki je razpravljala

o revoluciji. Ni bila pisana posebno logično, a mene je pridobila. Odprla mi je oči. Na Dunaju sem zasledoval delo ljudskega prijatelja dr. Luegerja.« Sploh je nad vse cenil rajnega dr. Luegerja. »Lueger je s svojo osebo pridobil Dunaj krščanstvu. Njegova ljubeznivost, še bolj njegova znana nesebičnost je pridobila Dunaj, škoda, da ni organiziral, da je vse osredotočil na svojo osebo, a še večja škoda krščanski stvari, ker Luegerju ni sledil na Dunaju — noben Lueger. Bankirji, ti ne bodo znali ljudske duše na Dunaju nikdar pridobiti zase.« Tako je rekel po smrti rajnega dr. Luegerja.

Pravila »Sloven. katoliškega delavskega društva« sem imel že dolgo časa spisana. Ležala so pripravljena v predalu moje mize. Čakal sem. Vedel sem, da pridejo delavci k meni.« Bil je takrat šenklavski stolni vikar. Slučaj, a kaj slučaj, saj ga ni in na kizmet naj veruje Turek: Previdnost je vodila delavstvo ljubljanske predilnice, da so šli prosit rajnega Evangelista l. 1894., naj poroma z njimi na Šmarno goro. Kako se je potem »Slovensko katoliško delavsko društvo« v Ljubljani ustanovilo, se je v naših listih l. 1904. dovolj pisalo; tudi naš list je o tem že precej razpravljal. Le toliko v izpopolnilo, da se je ustanovilo prvo naše delavsko društvo v Idriji že leta 1893. Ustanovil ga je na nasvet Evangelista kateteh Oswald. Slovensko katoliško delavsko društvo v Ljubljani je razvilo nad vse živahno agitacijo po celi deželi: oralo je celino. Čast našim prednikom, a zelo, zelo so zaostali glede na umevanje socialnih nalog. Drugod je bilo takrat leta 1894. že vse polno izobraževalnih organizacij; krščanska strokovna društva so ustanavljali v Nemčiji že l. 1894.; pri nas je pa bilo v naših vrstah na kulturnem, na združevalnem in na gospodarskem polju zelo pusto. prazno! Nekaj čitalnic za mestno in malo trško gospodo, nekaj posojilnic osnovanih na kapitalističnem temelju; to je bilo prav zaprav vse. Danes, ali pravzaprav pred vojsko je bilo drugače; kar je med vojsko

H. Conscience:

Revni plemenitaš.

Hči se je približala stolu, na katerem je sedel oče; nemo ga prime za roko.

V tihi bolesti sta ostala oba dolgo časa, dokler ne vstane Lenora, ki tolaži očeta.

Kakor da se mu mudi končati svojo povest, je Vlierbeke prostodušnejše nadaljeval.

»Kar ti moram še povedati, Lenora, ni več tako žalostno; tiče le mene. Prav bi morebiti storil, če bi ti to zamolčal; a prijateljice potrebujem, ki ve, kaj da sem pretrpel, ki pozna vse moje skrivnosti in mi dovoljuje, da zaupam njenemu srcu, kar je zaklepalo in zakopalo moje srce desetletja.

Tvoja mati, edina moja opora, mi je bila vzeta. Ostal sem na Grinzelovu sam, sam s teboj, moje dete, in s svojo obljubo, ki sem jo dal pred Bogom umirajoči! Kaj storiti, da jo izpolnim? Naj li zapustim svoje podedovano posestvo in delam, da prisluzim obema vsakdanji kruh? Tega nisem hotel storiti, precej bi te bil izročil

bedi. Ne, na to sredstvo nisem niti mislil. Ko sem dolgo premišljal, me je tako rekoč prešinil žar. Upal sem, da sem našel izhod, ki tebi zajamči srečno bodočnost.

Sklenil sem, da skrbno prikrijem našo revščino in da posvetim svoje življenje izobrazbi tvojega duha. Bog te je bogato blagoslovil s telesno lepoto, Lenora; tvoj oče te je hotel posvetiti v vedo in umetnost; učiti te je hotel poznanja sveta, čednosti in pobožnosti. Vzor ženske je hotel ustvariti iz tebe... Upal je, da plemenita tvoja kri, ljubkost tvoje postave in obličja, zakladi tvojega duha in srca odtehtajo doto, ki ti jo ne morem dati. Mislil sem si, da se boš dobro omožila in zavzela med svetom vsaj deloma tisti čin, do katerega te upravičuje tvoje pokolenje.

Deset let, dete moje, sem te poučeval v vedi in umetnosti. Kar sem pozabil in česar se nisem učil, sem se učil ponoči, da sem tebe poučeval. Skrbno sem odstranjal vsako žalost, vsako neprijetnost s pota tvojega življenja; poskrbel sem za vse, kar je kazalo navidezno premožnost; neprestani smeh-

ljaj zadovoljnosti na mojem obrazu te je razveseljeval, a na mojem srcu so neprestano glodali strah, bojazen in sramota; prestrašen sem štel korake časa, ki so me neprestano bližali usodnemu trenutku. O, Lenora, naj ti li priznam? Stradal sem in delal z lakoto, da se je moje telo sušilo! Polovico noči sem prežil s prostaškim delom: krpal sem svojo obleko, vrt obdelaval z lopato, učil se v varstvu teme in izvajal razna rokodelstva, da sem tebi in drugim prikrival svojo revščino.

A vse to ni nič. V samotni noči mi ni bilo potrebno, da bi bil pred kom zardel. Podnevi sem se pa moral neprestano boriti proti ponižanju in krvavečega srca sprejeti najžaljivejše zaničevanje...«

S sočutnimi solzami je strmela Lenora v svojega očeta. Gospod pl. Vlierbeke ji je, da jo tolaži, stisnil pomirjevalno roko in nadaljeval:

»Ne žalosti se, Lenora. Gospodova roka mi je sicer zadala globoke rane, a podala mi je tudi vselej balzam, ki jih je zopet zacelil. En sam smehljaj nežnega tvojega obraza mi je zadoščal, da sem zahvaljeval se molil k Bogu.

zaspalo, naj se, kar dopuščajo razmere, že zdaj poživi in po vojski naj se vse iznova okrepi. Oče rokodelcev Kolping je ustanovil nekaj Katoliških društev rokodelskih pomočnikov med nami, a ta niso postala kakor drugod, ognišča, ki bi bila ogrela tudi najširše delavske plasti naši stvari. Katoliška družba je nekaj delovala, tudi to se je takorekoč izgubilo. Slovensko katoliško delavsko društvo je prirejalo po celi Sloveniji shode. Gostinčar, Bahar, Ivan Jakopič so z Evangelistom ognjevitost širili našo organizacijo. »Mož, s katerimi smo skupno ustanavljali našo delavsko organizacijo, sem in bom posebno vesel, kadar jih vidim!« »E naš Joža« (misli je posl. Gostinčarja), »ta ti je kerlc. Hodil je okoli, govoril, širil organizacijo, ustanavljal rajfajznovke, gospodarska društva, nima pa sam osebo nič,« tako je še ne davno rekel o zvestem svojem sodelavcu na polju naše organizacije.

Rajni prelat šentjakovski župnik Rozman nam je povedal, da ga je stolni vikar dr. Krek pregovoril, da je prevzel predsedstvo »Katoliškega društva za delavke« v Ljubljani.

Evangelist ni samo ustanovil in urejeval prvi list slovenski katoliški delavski demokraciji »Glasnik«, marveč se je list tudi ekspediral v njegovem stanovanju na Stolnem trgu. Sam je pri ekspediciji zelo pridno pomagal, kadar je bival v Ljubljani; »folcal« je liste, »popal« in tudi včasih napisal kak ovitek. Kakor v panju živahno je bilo v njegovem stanovanju, kadar se je »Glasnik« ekspediral. Ko je izšla »Naša Moč«, je rajni Evangelist vodil sam prve ekspedicije lista; smejal se in zabaval delavke, ki so list ekspedirale. In po končani ekspediciji je rekel: »Šlo bo; tako gre, kakor smo delali pred leti pri »Glasniku«.

Svojege dela Slovensko katoliško delavsko društvo ni omejilo le na delavstvo; nešteto shodov je priredilo tudi kmetom in — jih organiziralo. Piscu samemu je radi nekega shoda na kmetih, ker se je pričel pol ure prej, kakor je bilo na popirju zapi-

sano, sodišče naložilo 10 kron. Potem pa pride kdo in pravi, da mi delavci kmete sovražimo. »Loleti«, je rekel takim modrecem rajni Evangelist.

× × ×

»Veliki Šmaren bo žeganje na Prtovču. Rad bi videl takrat delavce pri sebi. Tudi pevce vabim. Pridite!« Tako je pisal Evangelist. Šli smo. S. K. S. Z. je stanovala takrat v »Unionu«, kjer se zdaj nahaja »Abstinent«. Katehet Čadež, ki je vodil takrat pevski zbor S. K. S. Z., mešan zbor je bil; prav dobro je pel, so pravili tisti, ki se na petje razumejo, je mobiliziral pevke in pevce, tačasni prvi podpredsednik S. K. S. Z. stolni vikar Luka Smolnikar je organiziral Katoliško društvo za delavke, Lojze Kocmur I. ljubljansko delavsko konsumno društvo, »košmulja« mu je rekel rajni Evangelist; veliko se nas je dvignilo na Prtovču. Nekaj nas je prišlo že zvečer gori. Pri Evangelistu sta bila takratna semeniščnika dr. Izidor Cankar in prerano umrli pesnik Erjavac. »Doktor, veliko jih je, grem k Novaku na Podlonk.« »Prav vesel te bo.« Izidor je odšel. »Iz Izidorja se bo še kaj naredilo. Fanta veseli leposlovje. Sposoben je. Lepo, gladko piše. Učen je že zdaj. Dvignil bo naše lepo slovstvo, kar je zelo potrebno. Premagati bo moral zapreke; a fant jim bo kos. Imam ga rad. »Dom in Svet« bo, kadar ga bo vzel od v roke, dosegel više.« — »Saj ga še nima, kdo ve, kako se bo še vse razvilo!« — »Kaj, boste videli, da, če tudi nerad prerokujem: Izidor pa nihče drugi bo »Dom in Svet« urejeval. Iskre se bodo kresale. V slovenski duhovščini imamo največje talente: Finžgar, Medved, Gregorčič, Sardenko; a na višek privede naš stan v slovenskem leposlovju Izidor. Boste že videli, še doživela bova tiste čase. Sicer se pa ne bo omejil samo na leposlovje, saj vse zna. Pri nas je pač tako, da mora, kdor je za kaj, »furati« povsod, kjer je potrebno.« Razgovarjala sva se hitro, ko je Izidor že dirjal na Podlonk k tisti stari gorenjski hribovski grči, k prijate-

lju Jožatu, ki je bil naročen na »Slovenca«, dasi ni znal brati, a brati mu ga je morala njegova hči. Joža je bil v političnih rečeh zelo dobro podkovan. Naučil si se kaj pri njem in on se je — veliko naučil od Evangelista, katerega je oboževal. Razgovor bi ne bil mogoč, ker nas je toliko prišlo, a Evangelist me je potegnil v prvo nadstropje, da poizve, koliko jih še pride na praznik pod pretvezo: »Potni ste, preobleči se morate gori, srajco Vam posodim svojo, Ljubljancan, ki ne vzame ničesar na planine s seboj. »Franca«, tako je klical gosposinj Rozmanovi, »mleka, terjaka Ljubljancanom, da se ne prehlade.« Pri njem je bil tisto leto na oddihu prijatelj »kazak« Abram, ki je bolehal nekaj na pljučih in se je po naročilu »kazaka« dr. Brecelja zdravil v »sončnih kopeljih« na Prtovču. »Peter«, tako je dražil Evangelist gospodarja Petra, »poglej, koliko prijateljev nas je obiskalo. Le glej, da se lepo obriješ.« Povsod je bil naš gostitelj, Evangelist. Kako nas je vse prenočil v tem malem gnezdu, to je bila njegova skrivnost. V »kaplaniji«, tako je šaljivo nazval skedenj, kjer nas je poglelo po posteljah in po senu veliko, je tudi sam spal. Z Abramom sta poskrbela za zabavo »romarjem«. Lep, krasen dan je bil tisto leto Veliki Šmaren. Po prvi sveti maši in po zajtrku, je podil prvo karavano Ljubljancanov na ljubljeno njegov Ratitovec. Med potjo smo videli od daleč, kako so lezli na goro Ljubljancani, ki so se zjutraj odpeljali iz Ljubljane. Prtovč ni zbral prej še nikoli toliko romarjev na shod ob Veliki Gospojnici, kakor to pot. Nismo prišli samo Ljubljancani, prihajali so tudi iz doline (Selška dolina), iz Dražgoš, iz Danj; tudi Bohinjci so priromali na Prtovč. Mi smo bili že na vrhu Ratitovca, ko smo se bili prej okrepčali na planini v borni pastirski koči z mlekom, s kruhom, kavo, čajem in z drugimi dobrimi rečmi, s katerimi se je v koči prav dobro preskrbela planšarica, ki je vedla, koliko ljudi da bo prišlo na planino, ker ji je to Evangelist pravočasno izporočil. V gostoljubnosti in glede

Saj ti si bila srečna: v toliko se je izpolnila moja obljuba.

Končno sem mislil, da je poslal nam sam Bog nekoga, ki naj naju reši bede. Med teboj in Gustavom je nastala naklonjenost. Vse je kazalo, da bo sledila poroka. V teh okoliščinah sem ob zadnjem posetu gospoda Deneckerja obvestil o žalostnih svojih razmerah. Nepreklicno se je branil, da bi bil ugodil, kar je želel njegov nečak. Ni dovolj ta udarec, ki je uničil mojo zadnjo nado. Istočasno sem izvedel, da je umrl v Nemčiji tisti moj prijatelj, ki mi je posodil štiri tisoč frankov in dovolil, da se sme dolžno pismo podaljšati vsako leto in da njegovi dediči zahtevajo, naj se dolg poravnava. Preletel sem celo mesto, potrkal na vsa prijateljska vrata, v svojem obupu sem storil vse, da uidem zadnji sramoti. — Vse zaman. Jutri mogoče že nabijejo na vrata Grinzelova lepak, ki bo napovedal prodajo — ne le naših posestev, marveč tudi pohištva in vseh stvari, ki so tako drage našemu spominu. Naše lastno častno čuvstvo nam zapoveduje, da javni razprodaji vse izročimo, kar je količkaj kaj vredno, da

dosežemo višino naših dolgov... Če nam bo usoda tako mila in nam dovolj, da vse zadovoljimo, bi bilo to sreča v naši revščini, dete moje... Smehljaš se še v radosti, Lenora! Veselje ti žari iz oči, ali te ta usodna nesreča ne žalosti?«

»Ali te je to tako žalostilo oče? Drugega nič? Ali te ne teži nobena druga skrivnost več?« je vprašalo dekle.

»Nebena, ljubo dete moje; vse veš.«

»Resnično«, je rekla Lenora, »drugi bi smatrali tak udarec za strašno nesrečo. A kaj more nama? Zakaj zdaj sam govoriš oče, tako hladnokrvno?«

»O, zato, ker si mi, Lenora, zopet vlila srčnosti in zaupanje. Po dolgi prisiljenosti me zopet popolnoma ljubiš. Upati zdaj zopet morem, da ne boš nesrečna. Ne vem, kaj mi odgovoriš, plemenito moje dete! Dobro, sprejemem nesrečo, ne da klonim glavo; zaupljivo se podvržem volji Boga...«

Po kratkem odmoru je pristavil žalostno:

»Toda, oh, kdo ve, kakšno trpljenje naju še čaka! Bloditi po svetu, daleč

od prijateljev in znancev bova iskala zavetišča; z delom svojih rok si bova morala služiti kruh!... Lenora, ti ne veš, kako grenak da je kruh revščine!«

Devica je strepetala, ko se je zopet pojavila žalost na očetovem obrazu. Strastno ga je prijela za roko, mu pogledala globoko v oči in proseče govorila:

»O, oče, naj smehljaš zadovoljnosti nikdar ne zapusti tvojega obličja! Veruj mi, srečna bova. V duhu si predstavi dnove, ki naju čakajo. Kaj pa je na njih tako strašnega? Spretno znam vsa ženska dela; dovolj si me naučil, da lahko poučujem druge v umetnostih in v vedah. Za oba hočem delati — Bog bo blagoslovil moje delo. — Viš, oče! Sama bova stanovala mirno v ljubki sobici mirnega srca. Vedno bova skup; ljubila bova eden drugega; žive-la bova v nebesih, vzvišena nad usodo in nad njenimi različnostmi. Zdi se mi, da se bo takrat šele pričela najina prava sreča! In ti oče, se še žalostiš, ker se nama smehlja sreča, ki jo morejo tu na svetu le nekateri uživati?«

na fini takt, Evangelist, ti ni bilo enakega, da si v svoji skromni ponižnosti tudi to krepost skrbno prikrival. Pestra, slikovita množica se je opoldne zbrala vrh Ratitovca. Takrat je bil naznanjen političen shod pod milim nebom tako, kakor take reči predpisujejo paragrafi shodne postave. »Zakon je zakon; postava je pa postava; nisem še slišal, da bi bil rekel kak kmet zakon, on pravi postava; tega se tudi jaz držim« je rekel nekoč Evangelist rajnemu kanoniku dr. Žitniku, ko je ta zagovarjal »zakon« za postavu — in rajni dobri Nace je utihnil, seveda pisal je pa še vedno naprej zakon. Govoril je na tem shodu, ki mu ni bilo enakega, prav po srcu Evangelistovem, on sam. Gruče so se razdelile. »Tamle so Danjčanke,« morebiti nam zapojo kako staro Marijino pesem. Rade jo ne, kadar niso same. »Jih poprosim!« Puhnil je z vrha tja, kjer so se zbrale »deve iz nemške dežele,« kakor je tako rad rekel rajni Evangelist tistim vasem, ki leže pod Ratitovcem. Preprosil jih je. Zapele so nam Evangelistu na ljubo svoje stare nemške cerkvene pesmi. Evangelist se je v petje, ki ga je tako veselilo, zamaknil. Poslušal jih je. Obraz mu je bil resen in vesel. Drugi dan je pripovedoval: »Rad poslušam to petje. Ta rod si je ohranil stoletja in stoletja čisto med svojimi slovenskimi sosedi še stare svoje nemške cerkvene pesmi od srednjega veka sem. Ves ta rod čuti in je danes slovenski — A skozi stoletja si je ohranil svojo materinščino. To me tolaži, da naših rojakov na Koroškem in na Štajerskem ne bodo ponemčili, da bo izgubila nemškutarija, čimbolj bo napredovala naša kultura, da ne bodo pomažarili naših Slovencev na Ogrskem.« Danjčanke so se prve spustile z Ratitovca domov po tisti strašni strmini; drugi smo sledili. Prišli smo na Prtovč. Pevke in pevci: bi li ne bile primerne pete litanije? Evangelist: »Krasno! Peter! Peter! Zvonit! Pete litanije bodo.« Pevski zbor S. K. S. Z. na tisti mali kor prtovške cerkvice, ki je zdaj brez zvonika, kakor da je naprej žalovala za svojim prvim — in morebiti zadnjim prtovškim župnikom; mašniki, precej jih je bilo, zapojo lavretanske litanije; zborovodja, katehet Čadež odločno vodi svoj zbor. Pel je zopet umetniško dovršeno, kakor so rekli tisti modri možje, ki se na petje razumejo. Ljubljancani so odhajali; a nekaj nas je ostalo, Evangelist nam je svetoval; »ne vračajte se po navadni poti; tam skozi Bačo in skozi Bohinjsko dolino se lahko ravno tako pripeljete po železnici v Ljubljano, kakor s Trate.« Drugo jutro jo mah-nemo pod gorami v Sorico. Počivali smo na »Podnu.« Čudovito lep je razgled od tam: gorenjska planina, Selška dolina; krasno se ti predstavljajo ratitovške čeri; od daleč te pozdravlja Črna Prst. Začaraš zvečer lahko človeka ti Črna prst, da se ti divi, dokler se ne stemni in da potem zgrešiš pot na Prtovč, blodiš po pražozdih Jelovce celo noč, ako nisi tako srečen, da naletiš in prenočiš v koči ogljarjev in drvarjev. Od Prtovča na Poden je cesta zdrapan, goljušiva. Pod njo si je Evangelist sam pripravil svoje toplice: liki led mrzla voda ti tam priteče iz Ratitovca. Poti tja ni bilo in ni nobene. Izbral si je pa tudi pod temi svojimi recimo oficialnimi toplicami še druge kopelji v tisti kotlini, v katero je včasih Prtovčan gonil medveda; od tam

ni mogel več naprej. Evangelist, kako si ti ljubil ta gorski svet; Ratitovec, Jelovco; loške hribe. »Ni vrha, da bi ne bila stopila nanj moja noga,« si pravil med potjo na »Kosmati Ratitovec«, ko si vodil nanj neturista tako, da sam ni vedel, da sta že na vrhu.« »Na vseh, ki jih vidimo od tu, sem že bil.« Hodil si svoja pota — tudi po Jelovci, ki si jo tako ljubil. Letos jo nisi posestil — in si umrl. »Zakaj nisi prišel k meni,« je zdihoval njegov prijatelj dražgoški župnik »Tone« Pfajfar, Evangelistov prijatelj od mladih let, »holan je bil; pa so ga pustili, da je potoval okoli. Pri meni bi se bil pozdravil.« Tone, potolaži se. Hotelo se mu je po Prtovču, hotelo se mu je po Dražgošah, a Previdnost je zahtevala, da združi Jugoslovane. Li veš, kako so mu pešale moči. O kako hudo mu je bilo, ko je pripovedoval: »Bil sem pri Tonetu. Teško sem hodil. V prsih me je tiščalo. O, kako lahko sem včasih hodil po naših gorah.« Enkrat, bilo je to že v pozni jeseni, se vračava z Evangelistom od Toneta iz Dražgoš na Prtovč, seveda po potih, ki jih ni nihče zaznamoval in ki bi se jih bil morebiti celo Evangelistov prijatelj jelovski lovec Golob ustrašil. Prehitela naju je noč. Mesec ni sijal. Šla sva hitro, kar sva mogla. To je bilo že kar navadno, da je Evangelist liki gamz hitel po gorah in sebi rad šaljivo dejal, češ, »gamzu« sem podoben. »Zašla sva,« hudir, prši tudi. Lepa noč se nama obeta.« Po robidah in koprih sva se plazila na vrhe, da bi bila našla smer. Na več vrhov, ki so bili od najine stalne višine tam v gorah pač precej višji, kakor Sv. Jošt, sva se plazila: od vseh strani se nama je režala Dražgoška gora, »hinavka ti, ki zapeljuje poštene ljudi.« »Dovolj, nikamor več. Licemerne vile Dražgoške gore se nama rogajo, pa se ne bodo dolgo. Tu, kjer sva, ostaniva. Imate kaj šibic, nobene več nimam. Kdaj bi bil mislil, da tu, kjer sem takorekoč doma, še zaidem. Grm, ta te zapelje.« Nekaj šibic je bilo. Ne veliko. Evangelist, ki ni ljubil teme, marveč svetlobo, je hitro zakuril; veliko grmado, cel kres sva žgala. »Revka, spat; saj si ves utrujen, bom že sam pazil na ogenj, samo tobaka nimam nič, pipe tudi nisem vzel seboj; smotk mi je zmanjkalo. Kdo bi si bil pa tudi mislil, da zaideva.« »Cigareto?« »Smrdljivko, no, dajte sem, poizkusim.« Čmernost ga je pri kresu minula; pričel je prepevati svoje pesmi — jugoslovanske: slovensko, hrvatsko, srbsko, bolgarsko, rusinsko, rusko, češko; da ni Poljakov pozabil, je umevno. V Jelovci je pušil cigareto, drugače morebiti nikdar, bodi i ta malenkost zabeležena, ko zdaj zvesti njegovi učenci, naše starešinstvo, hočejo zbrati vse podatke, ves material, kakor pravijo učeni ljudje, o ljubem našem Evangelistu. Uspaval me je. Zavalil sem se brez skrbi na po kresu posušena mokra gozdna tla; Evangelist se je vsedel h grmadi, dregal v ogenj in — prebudil sem se: Evangelist je govoril. »Kaj je?« Zagledal sem se v njegov obraz. O, tako srečno zadovoljnega, kakor tisto noč v oktobru, te nisem videl nikoli prej, pa tudi pozneje ne. Ljubeznivo, kakor ne pogleda najsrečnejša deva, nevesta svojega izvoljenca, je uprl pogled vame: »Saj slišite in vidite, da se razgovarjam s smrekami, ki tu goré. Ta-le,« in pokazal je s palico, s katero je »regiral« ogenj, na gorečo smreko, »je že skoraj zgorela; ta-le

me pa ni ubogala in se ni uravnala tako, kakor sem hotel.« — »Bom jaz pazil na ogenj.« — »O ne, le spite, bom že sam. Je tako lepo in prijetno.« Dremal sem dalje, poslušal, kako je Evangelist sanjal in — delal načrte. Lepa noč je bila, če sva tudi zašla. Zdanilo se je. »Hajd, naprej! Na vrh. Iz grmov vun! Pogasiva in poteptajva grmado, če tudi je moko; previdnost, to je glavno.« Na vrhu se je seveda Evangelist takoj spoznal. »Tam-le je Prtovč.« Krepko sva šla naprej. »Tam-le pri kozolcu stoji Peter.« »Peter, zvonit!« Zazvonilo je. Evangelist je odmaševal. »Ali sta celo noč hodila z gospodom?« »Zašla sva. Sva zakurila. Prenočila v grmih.« »Ja, naš gospod. Saj jim vedno pravim, da se jim bo kaj zgodilo, ker nič nase ne merkajo. Iz Dražgoš vodi toliko dobrih potov.« Modri Peter je kimal z glavo, a srčnost ti hribovski rod vedno občuduje. Drugi pot sem se podal s Prtovča na vrh vzdolžno od Prtovča. Evangelist je nekaj pisal. »Pridem za Vami.« Šel sem na vrh, se podal v grme; niti mislil nisem več, da pride Evangelist za menoj. Svobodo je ljubil on, jaz tudi. Splezam radi lepšega razgleda na drevo. Nekaj šumi v gozdu. Steze ali pota nikjer. Kaj za to, če zaideš v teh šumah; iz njih že prideš. Hudega pa tudi ni, če prenočiš v gozdu, ako ne dežuje in če te ne odene megla in še posebno, ako si s kadenjem preskrbljen. Voda se povsod dobi; če si lačen, to v gorskem gozdnem paradizu brez truda preneseš. Bo kakšna zver. »Hop, Hoop! Kje ste?« — »Hop! Tu! — »Ali sem Vas dobil?« — »Niste zaman hodili v črno šolo. Čarati znate!« — »O ne. Smer sem vedel. Da jo boste zavili v grme, kamor nihče ne gre, nisem vedel. Na vrh sem prilezel. Potem sem sledil. Vrgli ste proč ostanek cigarete; sledil sem stopinjam. V listju sem našel konec porabljene šibice. Ali bi ne tekmoval z Indijancem?« Drugi pot je šel za menoj novembra preko Ratitovca čez Jelovco v Bohinjsko Bistrico še z nekim prijateljem. Prvotno sem mislil s prvim vlakom v Ljubljano, a me je nekdo izvabil čez luknjo v Podbrdo. Trčili smo z Evangelistom zvečer skupaj. »Tu ga imaš, Tomaž. Zdaj ga pa vprašaj, če ni res tam in tam v Jelovci zavil na stran. Pravo pot je zapustil zopet tam.« Natančno je popisal vsa moja stranska pota, ko sem iskal razglednih točk, da še boljše vsrkam vase krasno sliko Jelovce z očakom Triglavom v ozadju. »Triglav, nanj ne hodim. Profanirale so ga razne konserve. Vsak gre že nanj. Plezal sem takrat nanj, ko se je upal le še malokdo tja,« je večkrat Evangelist pripovedoval in se šalil iz turistov, ki so turisti, ker je to prišlo v modo.

Iz tiste kotline, v katero je v prejšnjih stoletjih gonil Prtovčan medveda, je enkrat vodila steza v Zalilog. Evangelistu je to pripovedoval rajni Kovač, mož, ki je veliko hodil po svetu, a se na stara leta vrnil na gore umret. Gluh je bil. Sviral je na neke vrste citre ali ka-li, pa pritrkaval je takt z nogami. Ta steza je Evangelista zelo mikala. Več let je pripovedoval o njej. »Ali je zelo strma?« — »Mora že biti, ker noben Prtovčan, ki zdaj žive tu, še ni šel po njej. To so zdaj krotki ljudje, če so prav vas ustanovili begunci, ki so se tu naselili, da so se vojaški suknji izognili.« Pogledal sem ga, ne da bi bil kaj rekel. Prišel je grizti ustnici, kakor da bi bil kaj jedel.

Tako je vedno glodal, kadar je kaj tuhtal ali če mu ni bilo kaj všeč. Izzivajoče me je gledal, rekel pa ni nič. Seveda ga je grizlo, ker se ni mogel pohvaliti, da je on šel po tisti starodavni stezi, dasi je že leta zahajal na Prtovč. Drugo jutro jo mislim odriniti na Sorco. Ko grem, se mi pridruži. »Kam?« — »Morebiti v Sorco, sicer pa v gorah: kizmet.« — »Dobro, cigare imam, Zgodbe sem izdelal. Truden sem. Počakajte, še sekiro vzamem, morebiti jo bova po, trebovala; fovč je premalo.« Šla sva po poti proti Sorci. »Obiščiva moje toplice. »Izpustiva se v dol.« — »Veste, še lepe kotičke tu poznam.« Obiskala sva več tolmunov. Obstaneva. »Tu mora biti.« Kakor vojskovodja je ogledoval goste, zelo goste grme. Smejale sem se, S Sorco ne bo nič, s patentiranim želodcem, ki si ga dobil le pri Pintarju v Sorci, se danes ne boš pasel. Nikdar nisem imel kaj pri sebi, takrat sem pa nosil v žepu debelo salamo, Evangelist je pa vtaknil v žep kruha: predznamenje prvovrstnega kazaškega čina, in »fajfo« z mehurjem, s kresilnim kamnom in z gobo je tudi vzel seboj. »Ste zasledili staro prtovško stezo?« — »Uganil si, fant. Samo grm raste; težka bo!« »Taka že ne, ko naju je dražgoška gora zapeljala.« Evangelist se je držal resno, slovesno, ker je odkrival staro novo stezo, a spomin na tisto lepo noč ga je razveselil: »Lepa je bila, a jaz sem Vas moral celo noč vahtati, da se niste v grmado zvalili, kamor pravzaprav spadate, ker se iz mene, reveža, norčujete.« — »Kdaj? Nikdar! Izključenol!« — »Saj nisem tako zagaman, da bi ne bil opazil, kako ste me v dnu svoje duše zaničevali, ker še nisem šel po stari prtovški stezi v Zalilog.« — »Vi, pa po starih potih hoditi? Še preveč novih krešete!« — »No, saj vem, da sem n . . . c; dosti boljši pa tudi Vi niste. Sicer bi me ne izzvali na staro prtovško stezo.« Strmo je bilo, mehova sta delovala z vso silo. Evangelistu je šlo, da greva prav natančno po stari prtovški stezi: zaraščena je bila; šla je čez skale; ampak prav posebno ni bila niti huda; nevarna pa čisto nič. Evangelist je krepko zavriskal, ko sva priplezala na vrh. Seveda, čez Poden je lažnejša pot v Zalilog, kakor tista kontrabantarska, ki sva jo zase zopet morebiti čez sto let prva prehodila. Huda ni bila, grda pa in strma, bi zapisal dr. Tavčar. Sekiro je Evangelist večkrat rabil, da je trebil grme. Podala sva se lažno po pobočju na Poden. Rad bi ga bil zvalil v Zalilog, pa ni šlo, četudi se mmu dopovedoval, da morava napraviti celo pot. »Prestrma je ta senožet, nimava čevljev za to pripravnih,« se je izvil, ker ga je vleklo srce na Poden. In tam sva dolgo, dolgo počivala. On je glasno mislil in sanjal. Salama in kruh sta dobro došla.

Na Podnu se je ustavila takrat ob tistem žegnanju naša mala karavana, ki je hitela na Podbrdo. Pesnika Abram in Erjavec sta bila tudi z nami. Družba vesela, živahna. Evangelist jo je zabaval, kar je mogel. Na Podnu smo počivali. Govorili in šalili smo se drugi. Evangelist je strmel v ratitovške čeri, tam, kjer je bilo prejšnji dan tako veselje, tako radostno vrvenje. In zapel je tisto pesem, ki jo je prepeval, kadar so ga motile tužne misli:

Vračati bi ti mogel,
vratit ne.

Ko sva bila sama, ga vprašam: »Nekaj pobiti, se mi zdi, da ste.« — »Kaj, saj se šalim in prepevam.« — »Ste se kaj prehladili?« — »Ne. Sicer pa, če že hočete vse vedeti, kar je pravzaprav Vaš poklic: Na Podnu sem pomislil na te včeraj tako vesele delavce in delavke, ki se zdaj, zaprti v svojih tvornicah, ne morejo veseliti: zatirani, slabo plačani. Smilijo se mi. Zato pa tako rad prigovarjam: na gore:

Vračati bi ti mogel,
vratit ne!

S. K. S. Z. — J. S. Z.

Ob smrti Evangelista so došli S. K. S. Z. sledeči dopisi:

S. k. izobr. društvo Sv. Lenart:

Slavna S. K. S. Z.!

Vabilo za pogreb dr. J. E. Kreka došlo — žal — prepozno. Pa tudi radi prometnih ovir ni bilo mogoče priti v Ljubljano. Bomo že doma toliko bolj pridno molili za dušni blagor pokojnega sina matere Slovenije.

Izguba, ki jo trpi slovenski narod, je velika. Ali nam pa kaj koristi, če preveč tarnamo in lamentujemo. Prav nič. Dr. Krek je umrl, nobena stvar ga ne prebudi, njegov duh, njegove ideje žive in bodo živele. Nobena stvar naj jih ne zamori. To bodi skrb vseh Slovencev, zlasti pa slovenske inteligence doli v naši metropoli. Eden ne bo mogel izvršiti gigantskega dela, ki si ga je nakopal pokojni na svoje rame, treba ga bo razdeliti na več oseb. Več oseb, gonilni duh pa naj bo dr. Krekov.

Glede nasvetov, ki jih nasvetujete našim društvom, sem pa z Vami docela v opoziciji. Ne vem, ali gospodje v Ljubljani spite ali ka-li. Prosim, pomislite.

Naši društveni domovi so ali bolnišnice ali vojašnice, magacini ali kaj podobnega. Marsikje tudi šole.

Naši društveni člani? Nekaj se jih je prav te dni sešlo z dr. Krekom tam na onem svetu, nekaj se jih potika kdové kje po tem svetu, nekaj jih pogrešamo.

Društveni odri žalujejo, ker ni tistih, ki so jih nekdaž oživljali, ali jih je pa premalo. Kmečkega dela toliko, da se člani in članice ne morejo tako odtrgovati od dela, kakor se je to godilo v lepih starih časih.

Jaz bi ljubljanskim gospodom nekaj svetoval, kar naj store v spomin na velikega dr. Kreka.

1. Poprimite se in spravite »Slovenca« v boljše stanje. Grozno je pust in prazen. Krasnih člankov dr. Žitnika in dr. Kreka ni več. Mladih, čvrstih moči je v Ljubljani dovolj v duhovskem in svetnem stanu, naj pokažejo svojega duha, naj bodo delavni učenci delavnega učitelja dr. Kreka.

2. Časopisje naj nadomestuje sedaj predavanja po naših društvih, kojih življenje je po mnogih krajih onemogočeno. Glas časopisja seže v strelske jarke, v bolnišnice, pa se razlega tudi po domovini. Gledati moramo v prihodnost, naše ljudi pripravljati na čase po vojski. (Živa beseda več premore, kakor mrtva črka. Zgled: rajni Evangelist. Op. ured.)

3. Kaj je z govori dr. Kreka? Rastreseni so po časopisju. Ali bi ne bilo prav, če jih dobimo zbrane v posebni knjigi? In to v doglednem času. To bi bilo lepo delo za njegove hvaležne učence. Pa tudi hvaležnejše kakor pa prirejati v teh časih njegove igre. (Turški križ primeren zdaj; glavno pa je, da se njegove igre zbero. Razna s. k. društva jih imajo že veliko v rokopisu. Naj se pošljejo S. K. S. Z. Op. ured.)

4. Oživite časopis »Društvenik«, ali kako se mu je že dejalo. Škoda, da je zaspal.

Dela dovolj, da bi bilo le dovolj delavcev. Če ne bodo tako pridni, naj bodo vsaj polovico tako pridni in delavni kakor je bil dr. Krek, da jih bomo še hvalili.

Bralno društvo pri Kapeli:

Slavno predsedstvo S. K. S. Z.

v Ljubljani.

Pretreseni in potrti ob skoro neverjetnem poročilu, da je po kratkem trpljenju mirno v Gospodu zaspal ustanovitelj slovenske katoliške izobraževalne organizacije, visokočastiti gosp. dr. J.

Ev. Krek, predsednik S. K. S. Z., poslanec itd., izreka ožji odbor v imenu svojih članov najgloblje sožalje z zagotovilom, da nam ostane rajni nepozaben kot vzor moža, ki je nesebično vse svoje moči žrtvoval svoji ljubljani slovenski domovini in narodu.

Nevenljiva slava njegovemu spominu! Zaradi sedanjih razmer je bilo, žal, nemogoče, da bi se odbor udeležil pogreba.

Slovesna sv. maša zadušnica za blagopokojnika se je brala v soboto, 13. okt. v tukajšnji farni cerkvi. Naj mu ljubi Bog v svetih nebesih tisočero poplača njegovo plemenito človekoljubnost.

S. k. izobr. društvo št. Jakob ob Savi:

P. n. S. K. S. Z.

v Ljubljani.

Črna sv. maša po umrlem vlč. g. dr. J. Ev. Kreku bo v sredo, 24. oktobra za člane izobraževalnega društva. Ena sv. maša se je že opravila 10. oktobra.

S. k. izobr. društvo Rova:

Dr. Krekovega pogreba se je društvo udeležilo z zastavo, doma so visele črne zastave. Sveta maša zadušnica se je opravila 16. oktobra prav slovesno. Obilo vernikov se jo je udeležilo, zlasti moške. Tudi pogreba se je udeležil občinski odbor. Ne bo umrl med nami njegov spomin! Ne duh njegov!

S. k. izobraževalno društvo Ribno:

Dne 13. oktobra se je v hvaležen spomin pri nas opravila sveta maša zadušnica po gosp. dr. J. Ev. Kreku.

Društvo »Kamnik« v Kamniku:

Poročamo, da se udeleži društvo »Kamnik« pogreba z zastavo. Slovesna črna sv. maša, katero priredi vlč. župni urad za vsa društva v Kamniku, bode v sredo, dne 17. oktobra t. l. ob 7. uri v mestni nadžupni cerkvi.

Bralno društvo v Ribnici, Štajersko:

Naše iskreno sožalje na veliki izgubi. Ker je naš odbor vsled vojske zmanjšal, ne moremo za zdaj kaj posebnega okreniti. Tudi na pogreb ni mogoče zastopnika poslati radi znanih razmer.

N. Stazinski, župni uprav., Primskovo pri Kranju:

Za Vašim — očetom plakam in molim! O domovina! naša Jugoslavija! — — —

K. s. izobr. društvo št. Peter pri Novem mestu

priredi 16. oktobra slovesno črno sv. mašo z molitvami za † dr. J. Evang. Kreka.

K. s. izobr. društvo v Črnučah:

Podpisano društvo naznanja, da je ob smrti † dr. Kreka izobesilo na »Društvenem domu« žalno zastavo in je bilo zastopano pri pogrebu.

J. S. Z. je došlo:

Skupina J. S. Z. »Tržič«:

Slavna centrala!

Neizmerno globoka žalost je pretresla našo skupino, ko se je izvedela prežalostna vest, da je naš preljudi oče, naš najboljši svetovalec, naš ustanovnik in delavski zaščitnik, visokočastiti g. dr. J. Ev. Krek umrl. Naši skupini se je z izgubo delavskega najboljšega prijatelja vsekala nezacejiva rana.

Kot njegovi najboljši sinovi prisegamo pri njegovem mrtvaškem odru, da hočemo vedno in povsod držati se njegovih prelepih in koristnih nauk.

Zelo obžaluje naša skupina, ker ji ni mogoče radi železnice poslati svojega zastopnika k prežalostnemu pogrebu.

Toda kvišku glave, kar nas je oče učil, to moramo kot njegovi zvesti sinovi tudi izpolnjevati in srečno bode tedaj zatirano delavstvo, srečna bode naša lepa slovenska domovina!

Kršč.-soc. delavski pozdrav!

Skupina J. S. Z. Tržič.

Franc Vidic, predsednik.

Skupina J. S. Z. Sava-Jesenice:

Slavna centrala!

Pretrեսujoča vest, ki smo jo zvedeli v pretečenih dneh, o smrti našega prvoboritelja, g. dr. J. Ev. Kreka, nas je silno pretresla. Vse ljudstvo brez razlike strank izreka iskreno sožalje.

Neka tiha bol vlada med delavstvom, vse žaluje nad nenadomestljivo izgubo.

S potrtim srcem moramo poročati, da bi se bilo naše delavstvo silno rado udeležilo pogreba v večjem številu, a žalibog v teh časih ni bilo močče dospeti v Ljubljano.

V znak sožalja smo razobesili žalne zastave. Naj v miru počiva blagi pokojnik!

Skupina J. S. Z. Sava-Jesenice.

Skupina J. S. Z. Prevalje:

Slavna centrala!

Ker se žalibog radi prometnih ovir nismo mogli udeležiti pogreba blagopokojnega očeta in dobrotnika vlč. g. dr. J. Ev. Kreka, tem potom izražamo sožalje. Spremljali pa smo ga v duhu in molitvi doma na njegovi zadnji poti k večnemu počitku. Bog mu bodi bogati plačnik za vso požrtvovalnost in ljubezen, s katero je objemal tudi »koroške Slovence«. Namesto venca na grob blagovolite nakazati 12 K 77 vin. za njegov spomenik na naš račun.

Slov. k. delavski pozdrav!

Skupina J. S. Z. Prevalje.

Dr. Korošec o jugoslovanskih vprašanjih.

»Budapesti Hirlap« prinaša razgovor z državnim poslancem dr. Koroščem. List pravi uvodoma: »Ko sta potovala pretekli mesec oba jugoslovanska apostola dr. Korošec in dr. Krek v Zagreb in Sarajevo, da bi pridobila tamkajšnje politične faktorje za idejo jugoslovanske države, so poročali vladi blizu stoječi listi o »Koroščevem neuspehu«. Mi pa smo smatrali položaj za resen in smo pokazali, da se nočemo po svoji stari navadi samo smehljati prizadevanju, ki je naperjeno proti nam. To mi je prišlo danes na misel, ko je predsednik državnozbornskega Jugoslovanskega kluba razvijal svoj program in svoje nazore za »Budapesti Hirlap«. Korošec je namreč v današnji seji (3. oktobra) imel razložiti program svoje stranke. Ker je pa to izostalo, sem smatral primerno, da stavim nanj nekoliko vprašanj o tem programu. Njegov odgovor podajam dobesedno brez komentarja. Odgovor dosti jasno kaže jugoslovanska stremljenja, ki so naperjena proti teritorialni integriteti Ogrske tako, kakor češke aspiracije in mi se tem prizadevanjem in tem agitatorjem ne smemo le posmehovati, kajti oni so s položajem jako zadovoljni. Tudi Korošec je z rezultati zadovoljen in to je brezpogojno pomembno.«

Na vprašanje »Budapesti Hirlapa« je odgovoril dr. Korošec:

Mi hočemo samostojno državo, v kateri bi bili združeni vsi Slovenci, Hrvatje in Srbi monarhije pod žezlom Habsburgov. Besedo »trijalizem« perhorešciramo, kajti pojem trijalizma se ne krije z našim stališčem, in mi tudi nočemo vzbuditi domneve, kakor da bi prezirali prizadevanja drugih narodov v Avstriji in Ogrski po združitvi in osamosvojitvi. Mi želimo, da odločujo-

či faktorji avstro-ogrške monarhije izvedejo realiziranje naših stremljenj radevolje ustavnim potom, kajti samo na ta način je mogoče ustvariti na Balkanu zadovoljive razmere in napraviti pot k res trajnemu miru. Razgrnitev dalmatinskega vprašanja po Wekerleju bo realiziranje naše ideje o ustanovitvi jugoslovanske države samo pospešila. Wekerle je imel prav, ko je zahteval združitev Dalmacije s Hrvatsko in Slavonijo, vendar pa se ima troedino kraljestvo, namreč Hrvatska, Slavonija in Dalmacija združiti ne pod krono sv. Štefana, marveč skupno z ostalim jugoslovanskim ozemljem v jugoslovanski državi, ki naj se ustvari pod habsburškim žezlom. Upam, da hrvatsko-srbska koalicija, ki hoče obdržati unijo z Ogrsko, vsled vedno naraščajočih stremljenj po združenju in samostojnosti vseh jugoslovanskih narodov, bo prisiljena, da opusti svoje stališče. Kar se tiče naših v Zagrebu in Sarajevu dobljenih vtiskov, morem reči, da moremo biti zadovoljni. Potoval sem tja, da proučim vsled jugoslovanske deklaracije provzročeno občutje. Zadovoljen sem, ker sem opazil, da evolucija duš v zmislu naših stremljenj napreduje od dne do dne in duše pretvarja. Jugoslovanski poslanci ne morejo podpirati današnje avstrijske vlade, ker se drži centralistične misli in jo hoče omiliti samo z avtonomijo narodnosti. Med stališčem vlade in našim stališčem v deklaraciji 30. maja določenim zeva ogromno brezdno in ravno zaradi tega Jugoslovanski klub ne bo votiral zaupanja vladi z dovoljenjem proračuna. Kaka bo situacija v Avstriji v bližnji bodočnosti, v slučaju da vlada ne dobi večine za proračun, ne vem in tudi nočem prorokovati; prepričan pa sem o tem, da bi imela večino vlada, ki bi sprejela v svoj program rešitev jugoslovanskega, češko-slovaškega, poljskega in ukrajinskega problema, kakor si mi želimo njega rešitev.«

Zastopnik »Budapesti Hirlapa« je pripomnil, da bi težko moglo priti v Avstriji do take vlade, kajti zaradi slovaških komitatov bi morala Ogrski napovedati vojsko. Dr. Korošec je odgovoril, da smatra vojno napoved za nepotrebno, ker Madžari se bodo prostovoljno odrekli vsemu in prijateljsko izpolnili napram njim postavljene zahteve, kajti drugega izhoda ne bo. To je evolucija. Dostavil je, da pred pol letom se ni smelo niti sanjati o tem, da bi bili avstrijski Nemci pripravljene privoliti narodnostni avtonomiji. Ali kdo govori še danes o avtonomiji? . . . Obiščite me po preteku pol leta, potem bomo že videli.

»Torej tekom pol leta. V resnici, ni nam pustil mnogo časa,« dostavlja »Budapesti Hirlap«.

List »A Nap« ljuto napada dr. Korošca zaradi njegove izjave, ki jo je povedal za »Budapesti Hirlap«. List predbaciva ogrski vladi toleranco napram najnevarnejšim agitacijam na jugu monarhije.

Proti zanemarjenju mladine.

Avstrijski parlament mora izpolniti važno nalogo. Gre za to, da spravijo s sveta zaostalost glede na skrb za mladino in zastarela določila kazenske postave z ozirom na mladoletne. S tozadevnimi predlogi se peča zdaj pravosodni odsek. Minister pravosodja je pozval poslance, naj te postave vznosno rešijo. Ne dvomimo, da bo državni zbor svoji nalogi kos. Zanemarjenost mladine je pripadala že v mirnih časih med pereča in nujna vprašanja. Med vojsko se je ta reč strašno poslabšala. Država, a tudi dežele tega škandala ne smejo več mirno gledati. Mladina se zanemarija, vojska je nanesla, da se ne more gojiti vzgoja v tisti meri, kakor se je pred vojsko. Tudi verski duh se, žal, med mladino posebno v mestih in v delavskih krajih ne goji tako, kakor bi se moral. Dolgotrajna vojska je poslabšala socialne in gospodarske odnošaje. Očetov ni doma, mati dela, srečen otrok, ki se vzgaja v kakem zavetišču v naših časih, ko se je šolski pouk in ž njim tudi verski tako skrčil.

Nameravana postavodaja namerava uvesti na predlog varuškega sodišča prisilno vzgojo, če starši niso častni ali če so nenravni in če zanemarijajo ali zlorablajo svoje dolžnosti in pravice. Ako manjka ali ne zadošča vzgojevalni vpliv staršev in šole. Če nedoletni stori kako dejanje, ki je po določilih kazenske postave kaznivo. Prisilna vzgoja se izvede v нравnem, verskem in v državnem duhu v državnih, deželnih in v zavodih verskih družb. V Ljubljani imamo tozadevno Marijanišče za dečke, Lichtenturničin zavod, salezijanski zavod in v prisilni delavnici oddelek za mladoletne popačene otroke, ki vsi skrbe v prvi vrsti za sirote, a tudi sicer za zanemarjeno mladino. Imamo dalje tudi zavetišče usmiljenk za bivše delavke in dojenčke. Sploh, mimogrede rečeno, je za mladino v Ljubljani v primeri z razmerami drugod prav dobro poskrbljeno. Za naš naraščaj so se posebno in dolgo časa zanimali katoličani in katoliški duhovniki; imeni rajnih dr. Gogale in dr. Lampeta se še nista pozabili; zdaj delajo na tem polju prelat Andrej Kalan in kanonik dr. Gruden v prvi vrsti; salezijanci, veliko katoliških in tudi drugih lajikov. Posebno sodniki se zadnja leta za zanemarjeno mladino zelo zanimajo. Skrb za mladino pa v Ljubljani med vojsko, ko je najbolj nujna, precej zavirajo interesi vojske, vsled česar je skrčen šolski pouk. vsled česar je zaviran delokrog Marijanišča, Lichtenturničnega zavoda in salezijanišča, da se te nezdrave razmere ozdravijo, ker tega ne zahtevajo le verske in vzgojne koristi, marveč tudi koristi družbe in države.

Skrb za mladino s strani države naj vzbudi krepko delo med narodom v procvit in v blagobit mladini.

Okno v svet.

Nemški »Nationalverband« za nadaljevanje vojne in proti miru. V nemškem državnem zboru se je začel minoli teden boj proti vsenemškimi strankam, ki so se zdaj organizirale kot »domovinska stranka« in hočejo nadaljevanje vojske, klanje in uničevanje, dokler se ne doseže »nemški mir«. Tudi pri nas v Avstriji imamo tako stranko. To so na vsak migljaj pangermanske organizacije v Nemčiji pokorni avstrijski nemški nacionalci. Ti nočejo miru, kakor ga predlaga sam grof Czernin, nego hočejo vojsko toliko časa, da bodo dosežene aneksije in odškodnine. Kdor hoče mir, mora biti zadovoljen z mirom brez aneksij in brez odškodnin, zakaj da bi sovražniki zdaj ali v doglednem času hoteli skleniti mir, ki bi jih ponižal, ki bi jim vzel ozemlja in naložil ogromna plačila, na to še misliti ni. Kdor hoče aneksije, mora še leta voditi vojsko in kdo ve, če je sploh mogoče vedno številnejše sovražnike kdaj tako premagati, da se bodo morali vdati na milost in nemilost. Zdaj in v doglednem času je mir mogoč le brez aneksij in brez kontribucij. A glej, po tolikih žrtvah, po toliko strašnem trpljenju, spričo takega pomanjkanja, ki je moramo prenašati, pa se je v Avstriji našla stranka, ki se je paralelno z vsenemškimi huj-skači v Nemčiji in najbrž na njih migljaj izrekla proti miru brez aneksij in brez kontribucij in s tem za nadaljevanje vojske. Ta stranka so nemški nacionalci. Njihovi poslanci, združeni v »Nationalverbandu«, so dne 24. septembra sklenili, da odklanjajo danes edino mogoči mir, to je mir brez aneksij in brez kontribucij, in da hočejo nadaljevanje vojske, dokler se nasprotniki ne vdajo v tak mir, ki bo zajamčil vojaško varnost naših meja, naš državni obstanek in svetovno veljavo nemštva. Iz sklepa »Nationalverbanda« je jasno razvidno, da ti nemški politiki, ki sede za gorko pečjo in se dobro rede, da ta stranka, med katere pristaši so skoro vsi obogateli liferantje in veleoderuhi, hoče vojsko za vsako ceno nadaljevati. Celovski Dobernig je nekemu budimpeštanskemu časnikarju izrečno priznal, da ne mara miru brez aneksij in odškodnin in poslanec Denk kar trdi, da brez aneksij in odškodnin ni nič. Tako je torej stranka nemškega meščanstva javno posvedočila, da noče miru. Pri profi-tih, ki jih dela z vojno ravno nemško meščanstvo, je to pač umljivo, če tudi pomeni vojska za občnost vsak dan večjo nesrečo. Da so se nemški nacionalci postavili s svojim sklepom v nasprotje z oficijelno avstrijsko politiko in z grofom Czerninom, temu se pa tudi nič ne čudimo. Ta stranka, ki vedno glumi »avstrijsko državno stranko«, posluša samo migljaje iz Berlina.

Naseljevanje na Spodnjem Štajerskem. Poslanec dr. Verstovšek je v poslanski zbornici podal velezanimivo interpelacijo, v kateri je razkril, da ima vlada namen, z naseljevanjem nem-

ških Galičianov pospeševati germanizacijo na Spodnjem Štajerskem. Poslanec dr. Verstovšek je v interpelaciji priobčil pismo, ki je pisal župnik dr. Teodor Zöckler v Dolini-Broczkow svojim župljanom na Spodnjem Štajerskem. V njem poroča, da pošilja vlada Žide v nemške kraje in jih jemlje celo s slovenskega ozemlja, nemške Galičane pa skuša pridobiti, da bi se stalno naselili na Spodnjem Štajerskem in pomagali germanizirati izključno od Slovencev naseljene kraje.

Nemški socialist o jugoslovanskem vprašanju. V »Sozialistische Monatshefte« piše Ludwig Quessel o jugoslovanski deklaraciji: »Jugoslovanska plemena Avstrije in Ogrske kličejo po ustanovitvi narodne države. V nasprotju s Čehi in Slovaki Jugoslavlani ne izražajo želje, da se naj pretvori avstro-ogrsko realna unija v narodno razčlenjeno zavezno državo, zastopajo marveč princip trializma (?). K Avstriji in Ogrski naj stopi kot tretja enakopravna država novo jugoslovansko državno telo iz ozemelj Istrije, Kranjske, Hrvaške, Slavonije, Dalmacije, Bosne in Hercegovine (in jugoslovanska Štajerska, Koroška, Goriška in Ogrska?) Po številu prebivalstva bi obsegalo to državno telo, ki bi se naj stvorilo iz avstrijskega ozemlja, 5,5 milijonov Hrvatov in Srbov ter 1,3 milijona Slovencev, ki teritorialno precej ločeno stanujejo od drugih narodov avstro-ogrške monarhije. Posebnost vseh političnih problemov v Avstro-Ogrski, da so vsa notranja politična vprašanja tudi vnanje-politična, se nam očitno javlja v državnopravnem zavarovanju Jugoslovanov. Kajti takšni habsburški Veliki Srbiji z okoli 7 milijonov prebivalcev, v veliosti južne Nemčije in kraljestva Saškega, po kateri stremi Jugoslovanski klub, bi stala nasproti na Balkanu Mala Srbija v velikosti Bavarske z okoli 4 milijone prebivalcev. Da bi pa zamogle trajno obstojati druga poleg druge dve samostojni srbski državi, ki bi združene mogle nastopati kot velevlast za južnoevropske razmere, je pač komaj verjetno spričo močnega vsesrbskega gibanja, ki po vojski gotovo ne preneha. Brezdvomno si je bil Jugoslovanski klub svest v trenutku, ko je formuliral svoj delovni program, da njegovo državno-pravno zavarovanje ni samo notranje politična deklaracija, ampak da je tudi vojni dokument, ki ga hoče najbrž uveljaviti pri mirovni pogajanjih.«

Živila na Angleškem. Iz nevtralnih listov je posneti, da je vojna podmorskih čolnov glede živil povzročila Angleški le malo škode. Čuti se ta vojna samo vsled tega, ker mora Angleška preskrbovati živila tudi svojim armadam na raznih bojiščih. Angleški kontrolor živil lord Rhondy je ne samo energično, nego tudi jako uspešno nastopil proti »dobičkarjem« pri živilih in jih udušil. Meso se prodaja po maksimalnih cenah, kruha je dovolj in velja hleb, ki je štiri funte težak, 90 vin. našega denarja. — Sladkor, špeh in premog je dobiti samo na nakazila; a kdor ima nakazilo, dobi tudi res blago.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Mihael Moškerc.**
Tisk Katoliške Tiskarne.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo **„Našo Moč“.**

Najboljša in najcenejša zabava
v Ljubljani je v

Kino Central

v deželnem gledališču.

Obiskujte vedno »Kino Central«, kjer se za mal denar dobi bogato razvedrilo!

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Šolskem drevoredu

kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti števil. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg števil. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno suknjo za moške obleke, volneno blago, kakor ševjoti, popelin, deleni, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznana nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha.
Vedno sveže blago!

Velike skladišča v prvem nadstropju

Velike skladišča v prvem nadstropju

Vsem, ki so spremili k zadnjemu počitku našega dobrega brata

dr. Janeza Evangelista Kreka

naj ljubi Bog obilo povrne njihovo molitev in ljubezen.
Priporočamo ga v molitev.

Ljubljana, dne 15. oktobra 1917 — na 8. dan smrti.

Žalujoče sestre
Cilka, Milka in Zofka.

Vrnili smo materi zemlji truplo

dr. Janeza Ev. Kreka

Na zadnji poti ga je s hvaležno molitvijo spremljal ves jugoslovanski narod. Zahvaljujemo se zastopnikom češkega, hrvatskega, srbskega in slovenskega naroda, vsemu slovenskemu ljudstvu, ki je ob pogrebu veličastno pokazalo svojo ljubezen do velikega pokojnika, raznim oblastim, korporacijam, organizacijam, strankam in stanovom, posebno pa prevzvišenemu ljubljanskemu vladiki dr. Antonu Bonaventuri Jegliču, ki je vodil pokojnika k večnemu počitku v domači slovenski zemlji.

V LJUBLJANI, dne 15. oktobra 1917 — na 8. dan smrti.

Slovenska krščansko socijalna zveza.
Zadružna zveza v Ljubljani.
Jugoslovanska Strokovna Zveza.